

Отже у тлумаченні поняття відкритої освіти домінує розуміння, що розкриває насамперед її технологічну та інформаційну складову. Нова модель освіти передбачає впровадження інноваційних форм навчання, заснованих на використанні електронних ресурсів, що зорієнтовані на особливості інформаційного суспільства, його культуру і потреби. В цьому аспекті створення єдиного освітнього інформаційного середовища є стратегічним напрямком розвитку системи відкритої і дистанційної освіти. Перехід до моделі відкритої освіти потребує системних змін в організації педагогічного процесу на принципах демократичності, відкритості, гнучкості, мобільності, адаптивності, та передбачає підвищення готовності їх до саморозвитку та самовдосконалення протягом життя.

Література

1. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: Монографія. – К.: Атіка, 2008. – 450 с.: іл.
2. Висоцька О. Є. Відкрита освіта як чинник випереджаючого розвитку суспільства [Електронний ресурс] / О. Є. Висоцька. – Режим доступу: http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp7/konf1/Vysocka.pdf
3. Відкрита освіта. Колективний розвиток освіти через відкриті технології, відкритий контент і відкриті знання"/[ред. Тору Пійосі, та М. С. Віджай Кумар]. –К.: Наука, 2009. –256 с.
4. Королева Е. Г. Открытое образование как условие самореализации личности: социально-психологический аспект [Електронний ресурс] / Е. Г. Королева. – Режим доступу <http://cyberleninka.ru/article/n/otkrytoe-obrazovanie-kak-uslovie-samorealizatsii-lichnosti-sotsialno-psihologicheskii-aspekt>.
5. Кремень В. Педагогічна синергетика: понятійно-категоріальний синтез / В. Кремень // Теорія і практика управління соціальними системами . – К., 2013. – № 3. – С. 3–19.

УДК 371.132

Олійник Г. М.

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

У статті проаналізовано та визначено сутність та зміст професійної компетентності соціального педагога та педагогічної майстерності як однієї із її складових. Розкрито професійну компетентність соціального педагога, як складний комплекс, який включає професійні знання, вміння, навички, готовність до діяльності, а також цілий ряд професійно важливих особистісних якостей.

Ключові слова: компетентність, компетенції, професійна компетентність соціального педагога, педагогічна майстерність.

Постановка та актуальність проблеми. Однією з проблем сучасного суспільства є потреба в компетентних, висококваліфікованих фахівцях, конкурентноспроможних на ринку праці. Тому заклади освіти сьогодні значну увагу повинні приділяти саме формуванню у майбутніх соціальних педагогів професійної компетентності ще на студентській лаві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою дослідження професійної компетентності педагога займалися і займаються багато зарубіжних і вітчизняних вчених: Л. С. Ващенко, В. М. Введенський, М. І. Жалдак, І. А. Зязюн, А. Й. Капська, М. В. Корнілова, О. І. Локшина, Н. Г. Ничкало, О. В. Овчарук, О. І. Пометун, О. В. Хуторський, О. Я. Савченко, С. О. Сисоева, О. М. Семенов та інші.

Метою статті є визначення сутності та змісту професійної компетентності майбутніх соціальних педагогів та їх педагогічної майстерності як однієї із складових.

Виклад основного матеріалу. Аналіз сучасної науково-педагогічної літератури дає нам підстави стверджувати, що більшість науковців (В. Н. Введенський, Р. С. Гуревич, Л. М. Мітіна, С. Г. Молчанов, С. Г. Пільова, В. Я. Синенко, К. В. Шапошников) вважають, що професійна компетентність педагога – це сукупність знань, умінь, навичок, досвіду, а також його особистісних якостей.

На думку С. Іванової, професійна компетентність – це здатність фахівця від моменту початку своєї професійної діяльності на рівні визначеного державою певного стандарту відповідати суспільним вимогам професії шляхом ефективної професійної діяльності та демонструвати належні особисті якості, мобілізуючи для цього відповідні знання, вміння, навички, емоції, ґрунтуючись на власній внутрішній мотивації, ставленнях, моральних і етичних цінностях та досвіді [5, с. 110].

О. Пометун визначає компетентність як спеціальним шляхом структуровані набори знань, умінь, навичок, спроможностей і ставлень, що дають змогу майбутньому фахівцю визначити, тобто ідентифікувати, і вирішувати незалежно від контексту проблеми, що є характерними для певного напрямку професійної діяльності [7, с. 15].

У Енциклопедії освіти (Київ, 2008) компетентність трактується як сукупність знань і вмінь, необхідних фахівцю для здійснення ефективної професійної діяльності. А професійна компетентність трактується як інтегральна характеристика ділових і особистісних якостей фахівця, що відображає рівень знань, умінь, досвіду, достатніх для досягнення мети з певного виду діяльності [3, с. 722].

Найбільш широко педагогічна компетентність розглядається у концепції А. Маркової, дефініція по суті ототожнюється з педагогічним професіоналізмом, охоплюючи п'ять виділених сторін праці вчителя як п'ять основних блоків педагогічної компетентності. Професійно компетентною, думку вченої, є «... така праця вчителя, в якій на достатньому рівні здійснюється педагогічна діяльність, педагогічне спілкування, реалізується особистість учителя, яка досягає гарних результатів у навчанні і вихованні школярів [6, с. 8].

Під професійно-педагогічною компетентністю ми розуміємо практичний досвід учителя, його вміння і навички, підготовленість, знання та ерудицію, а також і визначення шляхів і можливостей забезпечення їх набуття та функціонування за допомогою педагогічної свідомості і мислення.

Провідною ознакою професійно-педагогічної компетентності, на нашу думку, є її усвідомленість і сформованість до початку самостійної діяльності, насамперед спроможність педагога до продуктивного педагогічного спілкування, підкреслюючи таким чином роль спеціальної педагогічної підготовки і розвиненості пізнавальної сфери – знань, умінь, навичок.

Проаналізувавши літературу, присвячену дослідженню проблеми професійної компетентності соціального педагога, ми зробили висновок, що професійна компетентність педагога – це складний комплекс, який включає професійні знання, вміння, навички, готовність до діяльності, а також цілу низку професійно важливих особистісних якостей, таких як: креативність, мобільність, комунікабельність, толерантність, урівноваженість, чуйність, доброзичливість, прагнення до самопізнання, саморозвитку і самореалізації, саморефлексії та ін.

Так, Р. Гуревич в якості основних характеристик професійної компетентності виділяє такі: багатство знань; системність організації та структурування знань; таксономізованість знань; релятивність взаємозв'язків поля знань; фундаментальність

знань, визначальна роль загальних принципів, ідей; методологічність, прагматизм, неперервність зв'язків: «знання – діяльність»; рефлексивність знань [8, с. 46].

А. Орлов у теорії та практиці професійної діяльності виділяє основні компоненти професійно-педагогічної компетентності: етичні установки педагога, систему психолого-педагогічних знань, систему знань в галузі предмета, який викладається, загальну ерудицію, засоби розумових і практичних дій, професійно-особистісні якості [2, с. 12].

Відомий науковець І. Зязюн розглядає поняття фахової компетентності соціального педагога у структурі педагогічної майстерності та визначає такі її складові: професійні знання; педагогічна спрямованість особистості вчителя на систему цінностей, набутих у процесі життєдіяльності людини; здібності до педагогічної діяльності (комунікативні, перцептивні, динамічні, емоційні, креативні, оптимістичне прогнозування); педагогічна техніка, необхідна для виконання професійних функцій, а саме: уміння володіти собою, керувати своїм емоційним станом, уміння співпрацювати, володіння технікою мовлення тощо [4, с. 118–121].

Отже, визначимо сутність педагогічної майстерності як складової професійної компетентності вчителя.

Педагогічна майстерність – 1) високий рівень розвитку професійних умінь (Н. В. Кузьміна, В. А. Сластьонін); 2) комплекс якостей особистості (Ю. Н. Кулюткін); 3) майстерність часто ототожнюють з поняттям «мистецтво» (С. І. Ожегов).

І. Зязюн дає таке визначення цієї педагогічної категорії: педагогічна майстерність – це комплекс властивостей особистості, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі [4, с. 28].

Дослідник М. Бутенко у структурі професійно-педагогічної компетентності пропонує розрізняти такі компоненти:

- гуманно-особистісна орієнтація відповідає принципу відповідності діяльності природі людини, допомагає утримати цілі, зміст і результати педагогічних дій у межах взаємодії з людською рисою;

- системність бачення дає змогу правильно побудувати структуру методів, конструювання методик, грамотно використати технологій;

- технологічність гарантує високу продуктивність дій й орієнтацію на безумовне досягнення запланованого результату;

- здатність взаємодіяти зі своїм і чужим педагогічним досвідом стає джерелом критеріальної інформації про правильність і неправильність дій;

- креативність і рефлексивність супроводжують фахівця у процесі вивчення й перетворення системи професійної поведінки [1, с. 33–37].

Висновки. Зазначені складові професійної компетентності тісно взаємопов'язані між собою, взаємозалежні, і кожна продуктивна лише за наявності інших, сформованих достатньою мірою. Отже, педагогічна майстерність є однією із найважливіших її складових.

Тому педагогічна майстерність розглядається як вияв соціальним педагогом свого «Я» у професії, як самореалізація, особистості в педагогічній діяльності.

Література

1. Бутенко Н. Компетенції сучасного викладача вищої школи в контексті реалізації його місії / Н. Бутенко // Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. – 2009. – Вип. 25. – Ч. 1. – С. 31–39.

2. Віаніс-Трофименко К. Б. Підвищення професійної компетентності педагога / К. Б. Віаніс-Трофименко, Г. В. Лісовенко. – Х. : Вид. група «Основа», 2007. – 176 с.

3. Енциклопедія освіти / Академія пед. наук України; головний редактор В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

4. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність: підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Карамущенко, І. Ф. Кривоніс та ін.; За ред. І. А. Зязюна. – 2-ге вид., допов. і перероб. – К.: Вища шк., 2004. – 422 с.

5. Іванова С. В. Функціональний підхід до визначення професійної компетентності вчителя біології та організація її вдосконалення в закладі післядипломної освіти / С. В. Іванова // Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка. – 2008. – Вип. 42. – С. 106–110.

6. Маркова А. К. Психологія труда учителя. / А. К. Маркова. М. : Просвещение, 1994. – 192 с.

7. Пометун О. І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн / О. І. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи : Бібліотека з освітньої політики ; під заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : К.І.С., 2004. – С. 15–24.

8. Щербатюк Л. Б. Професійна компетентність майбутніх інженерів-механіків – складна динамічна система / Л. Б. Щербатюк, С. М. Щербатюк // Вісник Черкаського університету. Серія Педагогічні науки. – 2009. – Вип. 165. – С. 45–49.

УДК 378.091(477)

Олійник Н. М.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ПЕДАГОГА

На сучасному етапі наша педагогічна освіта зазнає значних змін та інновацій, тому перед педагогом, як людиною, яка формує особистість учнів, постає багато завдань та причин для постійного вдосконалення своїх психологічних та інтелектуально - технічних навичок.

Термін «педагогіка» отримав свою назву від грецьких слів *paidos* – дитина і *ago* – вести. У дослівному перекладі *paidagogos* означає «проводир дітей». Педагогом у Стародавній Греції називали раба, який брав за руку дитину свого господаря і супроводжував її до школи. Поступово слово «педагогіка» стало вживатися більш загально: для визначення мистецтва вести дитину протягом життя, тобто виховувати, навчати, давати освіту. Так педагогіка стала наукою про виховання і навчання дітей [2]. Тому педагог завжди повинен йти в ногу з часом, удосконалювати свої педагогічні здібності, самовдосконалюватися та розробляти все нові методики та принципи виховання учнів, проявляти свою творчість, адже дехто з науковців саме її ототожнює з інноваціями, що відбуваються в освіті.

Ідея технологізації навчання не є новою. Ще Я. А. Коменський відстоював технологізацію навчання. Він закликав до того, щоб навчання стало «механічним» (тобто «технологічним»), прагнув відшукати такий порядок навчання, який неминуче приводив би до позитивних результатів. Я. А. Коменський писав: «Для дидактичної машини необхідно відшукати: 1) чітко постановлені цілі; 2) засоби, точно пристосовані для досягнення цих цілей; 3) конкретні правила, як користуватися цими засобами, щоб було неможливим не досягнути мети» [3].

Демократичні та гуманістичні процеси в Україні сприяють детермінації педагогічних методів і стилю, що пов'язані з особистісно орієнтованою, творчо-інноваційною діяльністю майбутнього вчителя. Завданням педагогічної освіти в світлі положень Закону України «Про вищу освіту» є підготовка вчителя, здатного працювати в гуманітарному освітньому середовищі, технологічно його забезпечувати, інноваційно розвивати [5].